

Naturskyddsföreningens yttrande avseende Fördjupad översiktsplan för Kode, Kungälv kommun, diariernr KS2020/1689

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Inledning.....	3
Jordbruksmark.....	4
Jordbruksmark och livsmedelsproduktion är ett väsentligt samhällsintresse	4
Miljöbalkens krav ej uppfyllda	4
Ett rikt odlingslandskap.....	5
Jordbruksmarken minskar utan gräns.....	5
Strategier att beakta	7
Avgörande samband	7
Kommunala dokument och jordbruksmark	7
Gröna områden – naturvärden och rekreation	8
Våtmarker	10
Klimatanpassning	10
Föroreningar.....	10
Kommunikationer och Naturskyddsföreningens ståndpunkt:.....	10
Energi	11
Bostäder – nya idéer	11
Källor i urval.....	12

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen ser positivt på att en omfattande samrådshandling har upprättats för Kode. Utgångspunkt i arbete är uppdraget från politikerna i dokumentet Politisk Vision Kode. På kommunens presenteras FÖP Kode såväl Samrådshandling som bilagor. Det är ett digert material med underlagsrapporter från olika områden, trafik, MKB, Geoteknik mm. I FÖP Kode föreslås en stor utbyggnad med tredubblad befolkning. Delar av bebyggelsen ligger på jordbruksmark.

Vi ställer oss negativa och mycket kritiska till att kommunen föreslår byggnation på produktiv jordbruksmark. All jordbruksmark skall användas till odling, bete och hävd.

FÖP Kode måste revideras och följande förutsättningar måste beaktas:

- *Krig i vårt närområde, ökad krisberedskap, nya krav på självförsörjning, värdet av lokal livsmedelproduktion, risker pga klimatförändringar
- *Nationella, regionala och lokala mål
- *Analyser av redovisade negativa konsekvenser, och rekommendationer i bilagorna

Vi motiverar vårt ställningstagande i olika avsnitt

- *Jordbruksmark och livsmedelsproduktion är ett väsentligt samhällsintresse.
- *Miljöbalkens krav ej uppfyllda – alternativ lokalisering för bebyggelse är inte redovisade. Det finns möjliga områden att utreda.
- *Målet *Ett rikt odlingslandskap* är inte beaktat.
- *Jordbruksmarken minskar utan gräns. I FÖP Kode med 41 ha av 150 ha mark.
- *Värdekärnor skall bebyggas – det är oacceptabelt.
- *Strategier– utvecklingsstrategi i Kode bygger på för stor befolkningsökning. Odlingsstrategier behövs!
- *Avgörande samband och grön infrastruktur - beakta jordbruksmark, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, artrikedom, spridningsvägar
- *Kommunala dokument och jordbruksmark innehåller många ord och uttalanden men kan förändra och bygga samhället först när de får betydelse, när de leder till synliga resultat, implementeras i beslut, plandokument, handlingsplaner och genomföranden.
- *Gröna områden – naturvärden och rekreation att bevara för naturens skull, men också för friluftslivet
- *Våtmark, åar och bäckar, viktiga i landskapsekologin för klimat, biologisk mångfald, ekosystemtjänster
- *Klimatanpassningar är mer än skyfallskartering. Kolinlagringen i jordbruksmark är en viktig ekosystemtjänst.
- *Energifrågor och lokal elproduktion
- *Föroreningar inom föreslaget område för bostäder
- *Kommunikation – bil, tåg och buss. Naturskyddsföreningen anser att problem med järnvägsöverfarten och dubbelspår på Bohusbanan skall lösas först, den ökade bebyggelsen måste vänta.
- *Bostäder – nya idéer behöver synas i planen som till exempel mini-bostäder och byggemenskaper

Naturskyddsföreningen har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på FÖP Kode, Samrådshandling 22-11-16 och yttrar sig enligt följande.

Inledning

Naturskyddsföreningen är positiv till att Kommunstyrelsen givit förvaltningen i uppdrag att genomföra en FÖP för Kode. Vår erfarenhet är att ÖP 10, som ligger till grund för samhällsutvecklingen i Kungälv, i många stycken är omodern. Utredningar och undersökningar som ligger till grund för ÖP 10 togs fram i en tid med helt andra förhållanden och förutsättningar i såväl Kungälv kommun som omvärlden regionalt, nationellt och globalt.

Det var därför med stort intresse vi engagerade oss i arbetet med FÖPen, deltog i Samrådsmötet i Lunnevi och började läsa det omfattande samrådsunderlaget. Vi ställer oss många frågor. Var finns nytänkandet? Är utveckling enbart lika med en ökning av bostäder och befolkning? I vilken utsträckning är det framsynt och hållbart? Hur kan befolkningen öka utan att jordbruksmark tas i anspråk? På vilket sätt ligger information och utredning från de 11 bilagorna till grund för det som presenteras och hänvisas till i Samrådshandlingen? Vilken betydelse har dagens situation med krig i Europa, kris och brist på livsmedel och den låga självförsörjningsgraden (50 %) i Sverige tillmätts i FÖP Kode? Är tanken att Kode ska bli en slags stad?

Varför har människor flyttat till Kode och vad värderar de? Medborgardialogen visar att lantlighet, småskalighet, trygghet, lugnet, den sociala miljön där man känner sina grannar och närheten till levande jordbruk, natur och hav har stor betydelse. Även närheten till kollektivtrafik; buss och tåg. Många uttrycker att samhället inte ska växa för mycket, att om det ska byggas så behövs lägenheter, gärna små som passar för studenter, ensamstående och äldre personer. FÖPen visar en annan bild med upp till en tredubbling av befolkningen. Redovisade konsekvenser står i många stycken i motsats till det medborgare uttryckt i dialogen.

Samrådshandlingen är omfångsrik med läsvärda bilagor; information med såväl faktainnehåll som värderingar. Det är inte möjligt för oss att överblicka och kommentera alla delar i FÖPen. I vårt yttrande har vi främst koncentrerat oss på markanvändning med speciell inriktning på natur och kulturvärden, jordbruksmark, ”grönstruktur”, miljökonsekvenser och andra faktorer som ligger inom vår verksamhet.

Naturskyddsföreningen är en ideell intresseorganisation som företräder naturen och som för naturens talan. Vi menar att samhället skall utvecklas genom att arbeta *med* naturen, *på naturens villkor*. Naturskyddsföreningen arbetar aktivt med klimatfrågor, naturvård, biologisk mångfald, ekosystemtjänster och Agenda 2030 och hur detta hör samman.

Jordbruksmark

Vi ställer oss negativa och mycket kritiska till att kommunen i FÖP Kode föreslår byggnation på produktiv jordbruksmark.

I detta avsnitt motiverar vi vårt ställningstagande och hänvisar till miljömål och andra styrdokument..

Jordbruksmark och livsmedelsproduktion är ett väsentligt samhällsintresse

Jordbruksmark är ett begrepp som innefattar åkermark, betesmark och ängsmark och som har avgörande betydelse för livsmedelsförsörjning, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Naturskyddsföreningen påpekar alltid jordbruksmarkens värde när vi yttrar oss i planfrågor. Vårt budskap är att jordbruksmark **inte** ska tas i anspråk för exploatering. Kommunen skriver i sina planer att jordbruksmark ska undanhållas från exploatering, så även i FÖP Kode, men lägger sedan till argumentet "i det här fallet väger samhällsintressen högre". Konsekvensen av detta är uppenbar; jordbruksmarken minskar successivt och kontinuerligt. Detta är inte hållbart i förhållande till Agenda 2030 och de svenska miljömålen.

Det är särskilt angeläget och av stor betydelse att i ÖP och FÖP sätta gränser för exploatering/byggnation på jordbruksmark och på så vis ge en tydlig riktning för kommunens arbete för ett hållbart byggande i den hållbara samhällsutvecklingen.

Miljöbalkens krav ej uppfyllda

Vi hänvisar till 3 kap 4 § MB brukningsvärd jordbruksmark som citeras på s 82 i FÖP Kode. Innan produktiv jordbruksmark kan komma ifråga för bostadsbyggnation *måste* således utredas huruvida ett motsvarande tillskott av bostäder kan åstadkommas genom att annan mark tas i anspråk. Naturskyddsföreningen menar att sådana alternativ måste föredras vid all planering/exploatering.

I FÖP Kode s 82 förtecknas tre frågor som skall utredas. Fråga 2 och 3 är, menar vi, inte tillräckligt utredda. Vi saknar förslag till lokalisering på annan mark än jordbruksmark. Detta är en stor brist i FÖPen. Vi menar också att argumenten för att bygga på jordbruksmark bygger på *antaganden* t ex ökat resande med kollektivtrafik, ökat utbud av lokal service, ökat utbud av kaféer och restauranger.

Vi hänvisar också till MKB:n, som kommunen beställt, där det framgår under *Konsekvenser av föreslagen plan* att "Planen bedöms medföra märkbara negativa konsekvenser för jordbruk och pollinering eftersom brukningsvärd jordbruksmark i form av åker samt ängs-, betes- och hagmark tas i anspråk för ny bebyggelse. Planen medför att cirka 41 hektar jordbruksmark tas i anspråk inom planområdet. Det handlar om cirka 33 hektar åker och cirka 8 hektar bete". Och MKB:ns **förslag till åtgärder** är att "Kommunen bör i den fortsatta planprocessen tydligare definiera tillkommande bebyggelse som ett väsentligt samhällsintresse och motivera varför ianspråktagandet av mark inte kan göras på en annan plats än på jordbruksmark". Naturskyddsföreningen menar att det är anmärkningsvärt att kommunen framhärdat med så stora byggvolymerna på jordbruksmark trots de märkbart negativa konsekvenserna som framförs i MKB:n och utan att tillräckligt kunna motivera samhällsintresset.

Landskapshistorisk analys vid Kode, som kommunen beställt, är mycket intressant och genomarbetad. De miljöer som beskrivs har, genom att de fortfarande hävdas och brukas, ett mycket stort värde. I rapporten lyfts tre områden fram som särskilt värdefulla kulturmiljöer; tre så kallade värdekärnor; Tunge, Guntorp/Hede och Långeland/Kode.

Samtliga föreslås för bebyggelse i FÖP Kode vilket är helt oacceptabelt. Förslag till bebyggelse i dessa värdekärnor skall, menar vi, strykas ur FÖP Kode på grund av kulturhistoriska värden och därmed sammanhängande naturvärden; hög biologisk mångfald, våtmarker/dammar, ekosystemtjänster mm. Vi hänvisar till *Regionala tilläggs mål för God bebyggd miljö*, Punkt 3 *Värnade kulturhistoriska och arkitektoniska värden*. Alla kommuner ska senast 2030 tagit fram ett aktuellt och kommuntäckande, strategiskt kulturhistoriskt planeringsunderlag.

I *Landskapshistoriska analys* finns ett planeringsunderlag men i FÖPen används inte detta för att VÄRNA de värden som utpekats.

Miljömål Ett rikt odlingslandskap

Sverige är ett av de länder i världen där urbaniseringen går snabbast. Många har tappat kontakten med landsbygden och ser inte längre kopplingarna mellan var mjölken eller köttet kommer ifrån. En långsiktig förvaltning av jordbruksmarken är en förutsättning för att nå miljö kvalitetsmålet *ett rikt odlingslandskap* och för att säkerställa att Sverige har tillgång till livsmedel nu och för kommande generationer. I planarbetet behöver många kommuner utveckla arbetet med långsiktig förvaltning av jordbruksmark. Förutom att korrekt kunna hantera avvägningar mellan olika samhällsintressen vid exploatering av mark behöver kommunerna även ha kompetens om jordbruk och jordbruksmarkens värde utifrån nutida och framtida livsmedelsproduktion och rekreativ värde. Det är också väsentligt att arbeta med landsbygdsutveckling och underlätta för kommunens invånare att leva, bo och verka på landsbygden. <https://sverigesmiljomal.se/stod-och-rad-i-miljoarbetet/ett-rikt-odlingslandskap---saker-kommuner-kan-gora/>

Hur hanteras målet i FÖP Kode? De argument som kommunen använder för att bygga på jordbruksmark är inte bärkraftiga i dagens situation med stora förändringar, kris och krig i omvärlden. Argumenten skall vara i linje med aktuella hållbarhetskrav, nationella, regionala och kommunala miljömål. Jordbruksverkets utvärdering visar att målet inte kan nås om jordbruksmarken minskar och om lantbruken läggs ner. [Jordbruksverket Rapport 2022:17 Ett rikt odlingslandskap – fördjupad utvärdering 2023](#)

Jordbruksmarken minskar utan gräns

I FÖP-området finns 150 ha jordbruksmark och så stor andel som 41 ha (33 ha åker och 8 ha betesmark) föreslås för ny exploatering.

I Länsstyrelsens regionala miljömål, delmål *Bevarande av åkermark* framgår att år 2020 skulle den totala arealen åkermark i **regionen** inte ha minskat med mer än 200 ha jämfört med 2015, för att så långt det är möjligt kunna användas i produktion.

I ÖP10, (beslutad 2020-12-20) framgår att för Kungälv innebär detta en gräns på **maximalt 3,0** ha i minskad åkerareal mellan åren 2015 och 2020, räknat på kommunens andel av länets landareal (ca 1,5 %) eller 5,4 ha omräknat på befolkningen (ca 2,7 %). Detta inbegriper både igenväxning och exploatering, vilket visar att ”utrymmet för exploatering av åkermark sannolikt är ytterst litet om kommunen vill bidra proportionerligt till det regionala tilläggs målet”. Källa: Utredning av jordbruksmark, Kungälv kommun 2020, s 9, Karta 9 s 37.

I Jordbruksverkets rapport *Exploatering av Jordbruksmark 2016-2020* (Rapport 2021:08) framgår det att åkermarken minskade med 430 hektar i Västra Götaland och med **14,4 hektar i Kungälv** **Kommun som har en max gräns på minus 3 ha**. Ett resultat som i % innebär (t o m 2020) 480 % över Länsstyrelsens regionala delmål *Bevarande av Åkermark*.

Jordbruksfastigheter behöver arealer

Jordbruk är en verksamhet som bedrivs med moderna metoder av professionella, yrkesverksamma lantbrukare. Att producera livsmedel kräver mänskliga resurser med gedigen kunskap och erfarenhet. När jordbruksmark exploateras och gårdar läggs ner går såväl dessa livsviktiga mänskliga resurser som materiella resurser förlorade.

I Kode, särskilt på Solbergaslätten, är jordmånen mycket god och väl lämpad för att producera mat. Den lokala livsmedelsproduktionen har nu och i framtiden mycket stort värde. I Kode finns det många unga lantbrukare som behöver tillräckligt stora arealer för verksamheten. Istället för att bygga på jordbruksmark skall kommunen värna jordbruksmarken och yrkesverksamma lantbrukare

Jordbruksmark är en ändlig resurs.

Utan jord ingen mat! Självförsörjningsgraden i Sverige har minskat dramatiskt från 90 % till 50 % sedan 1990-talet. Det största hotet mot hållbar livsmedelsproduktion är kommunernas byggplaner. 600 hektar jordbruksmark byggs bort varje år i Sverige. Även i Kungälv kommun *minskar* jordbruksmarken och ändå föreslås i FÖPen att cirka 41 hektar jordbruksmark skall tas i anspråk inom planområdet. Det krävs mark och aktivt brukande för att uppnå såväl det nationella målet *Ett rikt odlingslandskap* som det regionala målet "odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks".

När jordbruksmark bebyggs är det oåterkalleligt. Om den till exempel används till någon form av anlagt grönområde/park kan den återskapas till åkermark/betesmark igen utan alltför stora insatser om det skulle behövas i framtiden. Jordbruksverket skriver att *kortsiktiga vinster ofta får gå före jordbruksmarkens betydelse eftersom markens värden är svåra att sätta prislappar på. Men jordbruksmarkens värden kan påverka människors vilja att bo, verka och leva på en viss plats.* Källa: <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/jordbruksmarkens-varden>

FÖPen behöver uppdateras! Vi hänvisar till följande punkter i rapporten:

- Möjligheten att producera mat blir allt viktigare, när befolkningen ökar och världens åkerareal minskar.
- Åkermark buffrar stora vattenflöden, till exempel vid kraftiga regn.
- Utan jordbruksmark som odlas och betande djur växer landskapet snabbt igen.
- I jordbruksmarken finns mängder av arter som riskerar att dö ut om markerna inte brukas och bevaras.
- Åkermark och betesmark binder koldioxid i marken.
- Småskaliga odlingar, gärna stadsnära, kan ge möjligheter till både integration och rehabilitering.
- Allt fler konsumenter vill välja lokalproducerade och närodlade produkter.
- Närhet till naturen, och särskilt öppna landskap, har en positiv inverkan på människors hälsa och välmående.

Klarar vi matförsörjningen vid krig och kris? 32 kommuner har anslutit sig till [Försörjningsbalans kommun](#). Med ökade oroligheter internationellt blir det allt viktigare att ha en väl fungerande nationell livsmedelsproduktion i Sverige. En viktig fråga för landets kommuner.

I maj 2022 tillsattes utredningen *En ny livsmedelsberedskap*, Dir. 2022:33. Förslagen ska utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret i enlighet med målet.

(<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/05/dir.-202233>)

Strategier att beakta

På Länsstyrelsens hemsida finns en animerad film som på 2 min lyfter utmaningar för jordbruksmarkens framtid och de behov som finns framöver. Se den här ["Vår värdefulla jordbruksmark"](#)

I samhällsplaneringen måste större hänsyn tas till jordbruksmarken samt odlingslandskapets natur- och kulturvärden. I FÖP Kode är **"utvecklingsstrategier"** framförallt kopplade till ökad bebyggelse. Vi saknar **"odlingsstrategier"** som stödjer jordbruk och livsmedelsproduktion och föreslår att kommunen snarast påbörjar arbetet med en odlingsstrategi för att möta dagens och framtidens utmaningar.

Södertälje har beslutat om och genomfört en mycket intressant [odlingsstrategi 2018-2030](#). (<https://www.sodertalje.se/bo-och-bygga/tomt-och-mark/odla/kunskapsbank/strategier-och-planer/>) Syftet med strategin är att visa hur kommunen utifrån sina olika roller och funktioner ska främja lokal odling samt värna den odlingsbara marken. För att säkerställa att verksamheter har möjlighet att odla behöver planeringsprocessen, från ÖP till bygglov, ha ett odlingsperspektiv. Dokumentet är omfattande, 32 s, och behandlar många aspekter av lokal livsmedelsproduktion.

I Jönköping, har kommunen beslutat att inte bygga på jordbruksmark vilket nämns i FÖP Kode. Ett sådant beslut är således fullt möjligt. Vi föreslår att Kungälv kommun snarast tar ett sådant beslut.

Avgörande samband

Vi vill framhålla att den biologiska mångfalden och kulturmiljöerna är *beroende av ett fortsatt jordbruk*, men också av vilka metoder som används. Bland annat är betande djur en förutsättning för att bevara artrika betesmarker. Naturskyddsföreningen anser att det är mycket relevant och angeläget att de som arbetar med FÖPen och beslutar om den, tar hänsyn till de *avgörande samband* som finns mellan jordbruksmark, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, artrikedom, spridningsvägar och andra utmaningar i en hållbar samhällsutveckling där livsmedelsproduktionen blir allt viktigare. Länsstyrelsen beskriver att *"grön infrastruktur handlar om landskapsekologiska samband (sammanhängande strukturer) och är nödvändig för fungerande ekosystem och för en biologisk mångfald. Grön infrastruktur med en biologisk mångfald är i sin tur grunden för de tjänster vi människor får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. Vi människor får nyttan antingen direkt, som när växter producerar syre eller genom ett skogsområde som ger rekreationsmöjligheter (tillgängliga naturområden), eller genom en insats som när vi bedriver jordbruk som ger livsmedel. En fungerande grön infrastruktur bidrar också till att ekosystemen blir mer tåliga för förändringar, exempelvis klimatförändringar"*.

Källa: <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/25/resource/71>

Kommunala dokument och jordbruksmark

Att exploatera/bygga på jordbruksmark står i direkt motsats till ett robust samhälle och till strävan att ligga i framkant när det gäller arbetet med Agenda 2030. Vi hänvisar till några kommunala styrdokument och vi vill betona att *ORD* förändrar först när de får betydelse, när de leder till synliga resultat, implementeras i beslut, handlingsplaner, planarbete (t ex i FÖPen) och i genomföranden. Att bygga på jordbruksmark är inte förenligt med utsagorna i nedanstående dokument.

"Robust och uthållig kommun med minskad miljö- och klimatbelastning"

Kungälv kommun ska vara en robust kommun som har hög uthållighet i kris, höjd beredskap, förändrat klimat och i krig". Källa: <https://www.kungalv.se/kommun--politik/styrande-dokument/kommunfullmaktiges-strategiska-mal/>

”Programförklaring Kungälv 2030 strategiska mål”, (citat från s 2).

”Vår vision för Kungälvs kommun innefattar blomstrande lokalsamhällen med väl utbyggd service, trygga skolor samt en politik som tar hänsyn till naturen”. .. ”Tillsammans tar vi som är aktiva nu generationsansvar för dem som kommer efter oss, så bygger vi framtiden med det bästa från idag som grund”... ”I ingången av denna mandatperiod pågår ett fullskaligt krig i Europa med stora konsekvenser som ställer mycket höga krav på kommunen”... ”Därför eftersträvar Kungälv 2030 långsiktiga förbättringar framför kortsiktiga pareringar”... ”Kungälvs kommun arbetar framgångsrikt med att genomföra Förenta Nationernas 17 hållbarhetsmål”... ”Sverige och Kungälv ska vara bland de ledande i genomförandet av Agenda 2030, på hemmaplan och globalt. Detta kräver ett fortsatt arbete med mål för 2050 och delmål för 2030”... ”säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser”.

Vi hänvisar också till *Politisk vision FÖP Kode* beslutad av Kommunfullmäktige 2022-05-12.

- Kode samhälles framtida utveckling ska präglas av långsiktighet och omsorg av såväl människor, miljö och klimat.
- Bevara Solbergaslätten (söder ut även mot Kåröd) utifrån gröna näringars behov, behålla försörjningsförmåga.

Gröna områden – naturvärden och rekreation

I FÖPen s 71 redovisas åtgärder föreslagna i MKB. Naturskyddsföreningen anser att dessa är mycket angelägna och att FÖPen behöver kompletteras med nya undersökningar.

Vi saknar en Naturvärdesinventering, NVI, och anser att det är särskilt angeläget att genomföra en NVI inom ramen för FÖP Kode för att redan i detta skede av planprocessen få tillgång till och vetskap om förekomst av arter och andra betydande naturvärden. Vi kan som exempel nämna två rödlistade arter med förekomst inom FÖP-området. Den ena är slättergubbe i den lilla betesmarken omedelbart norr om nuvarande villaområden (där det finns en liten damm), den andra är stallört i diken inom området.

Åar och bäckar

Vi vill särskilt framhålla Vallby å och Kollerödsbäcken och hänvisar till Vattendirektivet. Det är av stor vikt att dessa värdefulla vattendrag värnas med tanke på fiskföringen samt omgivande stränder med höga biologiska värden. Vallby å mynnar ut i Vallby kile, en grund havsvik med stort marint värde. Det finns hot mot båda dessa vattendrag.

Vi menar att FÖPen ska ta hänsyn till risker för vattendragen såsom redovisas i MKB:n. Enligt VISS klassas den kemiska statusen för Vallby å i dagsläget till *Uppnår inte god*. Källa:

<https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA68131811>

Vi vill samtidigt nämna pågående dumpning av schaktmassor från Göteborg och uppenbar risk att dessa kan förorena bäckarna och därmed havsvikar som är deras recipienter. Såvitt vi vet har schaktmassorna inte undersökts trots att det finns efterfrågan på mer mark där material kan dumpas. Se vidare om vattendrag nedan i avsnitt Våtmarker s 10.

Grönstrukturplanen

Planen pekar ut många viktiga grönområden inom olika kategorier. I FÖPen s 68, hänvisas till Grönstrukturplanen och att den ska fungera både som en del av FÖPen och som ett fristående dokument. Vi efterfrågar förtydliganden. Vilken tyngd kommer det som framförs i

Utvecklingsförslag, s 29 ff, att få i t ex arbetet med detaljplaner? Vi menar att det krävs tydliga riktlinjer i en FÖP för att styra samhällsutvecklingen i en hållbar riktning med hänsyn till natur-och kulturvärden, miljömål, klimat, biologisk mångfald, ekosystemtjänster mm. Det betonas på s 20 att de tre skogarna ska kopplas samman. Vad innebär det? Ett förtydligande behövs avseende "Grönstrukturens funktion för ekosystemtjänster" och vad det innebär att de "utvecklas ur ett både övergripande och lokalt sammanhang" (s 29 i Grönstrukturplanen).

I Grönstrukturplanen utreds natur och grönområden. Det är intressant att läsa om naturens "gröna" värden. De rekreativa värdena betonas. Vi menar att naturen kan betraktas på olika sätt. En artikel i Extrakt relaterar till forskning om att vända på perspektivet och se *naturens rättigheter* och förstå att människa och natur är tätt sammankopplade. Enligt Martin Hultman, som är forskare vid Chalmers, går det inte att *särskilja människans rättigheter från naturens*, det handlar om att hitta sätt att leva väl tillsammans. Det kan vi göra om vi lyfter fram naturens rättigheter som viktiga i sig själva.

Vi har inte bedömt behovet av åtgärder för att knyta samman de så kallade gröna stråken. Däremot är det av stor vikt att den tänkta förtätningen och nybyggnationen inte hindrar spridningsvägar för djur och växter. Detta nämns helt kort i FÖPen på s 68-69 där det står om stråk och olika kategorier av grönområden som måste beaktas i det kommande planarbetet.

I FÖPen s 83, står det att "skydd av för Kode viktiga skogar bör ske genom kommunala inköp". Hänvisning även till SKA s 29 punkt 3.5 " föreslår eventuella kommunala inköp av skogsområden för att säkra grönstrukturen. Det är viktigt att strategiska markförvärv hänger ihop med en intention om markens syfte (t ex exploatering, utveckling eller bevarande)".

Naturskyddsföreningen saknar ett tydligt syfte med de kommunala inköpen av natur. Detta behöver förtydligas!

- Vilket skydd kommer kommunen att ge dessa områden för att framtidssäkra dem så att de inte kan bebyggas?
- Kommer skogen att skyddas genom hyggesfritt skogsbruk? I *Programförklaring Kungälv 2030* framhåller kommunen i Strategiskt mål 7 *Kungälvs kommun ska sträva mot ett hållbart och hyggesfritt skogsbruk.*

Övrigt

Vi föreslår att FÖPen utökas med någon form av Lektoper. Även om tonvikten ska ligga på "lek" finns det goda möjligheter att utforma ett sådant grönområde så att det blir attraktivt inte bara för människor utan också för olika pollinatörer, ett slags "insekts- och biparadis". Olika åtgärder för "naturpedagogik" är angelägna.

I FÖPen nämns att jordbruksmarken kan vara ett hinder för människor att nå naturområden och i planen finns ett förslag om att anlägga stigar nära åkerkanter. Detta kan komma i konflikt med brynmiljöer. Vi hänvisar till ett samverkansprojekt inom miljömålsrådet 2017. I Jordbruksverket Rapport 2018:14 framhålls att "Dessa är biologiskt rika områden och utgör en sammanhängande enhet som mer eller mindre successivt sträcker sig från ett öppet jordbrukslandskap in i ett mer slutet skogslandskap. I brynet kan det finnas arter som främst har sin livsmiljö i det halvslutna landskapet, men också arter som finns i skogen eller i det öppna landskapet. Det är bland annat detta som gör brynmiljöerna så artrika"

Våtmarker

I [Miljömålsbedömningen 2022](#) visas att Mål 14 *Myllrande våtmarker* inte kommer att nås. I FÖPen diskuteras inte våtmarker explicit vilket är en brist. På några ställen nämns Vallby å och Kollerödsbäcken. Naturskyddsföreningen anser att andra våtmarker i kulturlandskap och skogsområden också behöver lyftas fram i FÖP Kode. Våtmarker är mycket viktiga kolsänkor och har stort värde för den biologiska mångfalden. Att skydda och att restaurera våtmark är därför en viktig klimatåtgärd.

Det är av största betydelse att den ökande mängden dagvatten samlas upp i funktionella våtmarker för att inte belasta Vallby å och Kollerödsbäcken. Båda hyser bl a lax-/öring-stammar och klassas som värdefulla vattenförekomster av Länsstyrelsen. Mycket positivt att detta påpekas i FÖPen och i MKB:n. Viktigt att det bevakas i kommande planarbete.

Klimatanpassning

På s 107 i FÖPen finns ett avsnitt om klimatanpassning, Det gäller bl a skyddsåtgärder med redovisning av skyfallskartering, hantering av dagvatten och anläggande av grönytor. Vilka miljömål har kommunen arbetat med när FÖP Kode togs fram? Vilken koppling finns till kommunens klimatlöften? (Klimat 2030 Västra Götaland ställer om)

Föroreningar

I MKB:n, avsnittet *Förorenad mark*, s 55 samt i Samrådshandlingen s 110 f nämns verksamhet med tidigare hantering av oljeprodukter (bensintapp). Ytterligare några verksamheter har identifierats men inte riskklassats. Dessutom finns fler verksamheter som kan förorena mark; bilverkstad, lackering, plåtverkstad, biluppställning, återvinningscentral o dyl. Dumpade schaktmassor förekommer nära FÖP-området och förslag att få dumpa ännu mer har kommit till vår kännedom. Risker med dessa är läckage av föroreningar till Kollerödsbäcken och dess biflöden. Naturskyddsföreningen anser att kommunen måste utreda områden avseende halter av föroreningar för att sedan bedöma möjligheter för att kunna bygga. Sto hänsyn måste tas till vattendragen.

Kommunikationer och Naturskyddsföreningens ståndpunkt

Innan det är aktuellt att bygga ut Kode måste det finnas realistiska och konkreta planer gällande järnvägsöverfart och dubbelspår. Först när detta är på plats är det möjligt att dimensionera ny bebyggelse.

I FÖPen föreslås en omfattande nybyggnation vilket leder till stor befolkningsökning. Detta medför en ökad belastning på såväl kollektivtrafiken som på E6.

Tätare turer förutsätter nya och ökade resurser från Västtrafik. Redan nu är det trångt på bussar och tåg till och från Kode. En annan avgörande förutsättning för att kunna öka det kollektiva resandet är turtätheten. En tätare tågtrafik på Bohusbanan kräver dubbelspår. Det finns inget som tyder på att det kommer att byggas av Trafikverket i närtid.

Överfarten i Kode

I ÖP 10 var man mycket tydlig med att ingen exploatering är möjlig i Kode innan det finns en trygg och säker järnvägsöverfart. I FÖPen finns både förslag till exploatering med ökad bostadsbebyggelse

samt förslag till några "möjliga" överfarter. Hur detta ska bekostas och genomföras praktiskt är oklart i FÖPen. Vi menar att det först ska finnas förutsättningar för en utökning av kollektivtrafiken och en fungerande järnvägsöverfart. Därefter kan FÖPen uppdateras med ny bostadsbyggnation.

Trygga gång och cykelstråk.

För att få invånare att ställa bilen behöver det byggas GC-stråk som uppfattas som trygga och bekväma. Här finns uttalanden i FÖPen men det är oklart vilka leder man tänker sig och vilken tidsram som är möjlig. Med nuvarande utbyggnadstakt av GC-nätet känns det mycket osäkert med GC-stråk till och från omlandet, både nära Kode och på längre avstånd.

Utöver GC-stråk krävs en bra cykelparkering och tillgång till service för cyklister vid stationen. Lokaliseringen är otydlig i FÖP Kode.

Energi

En FÖP kan enligt Boverket i vissa fall ha en högre detaljeringsgrad. Det är en fördel att lyfta fram viktiga detaljer som kan vara vägledande i detaljplanearbetet.

Vi anser att energifrågor har behandlats alltför snävt. Det som skrivs på s 96 behöver tillägg om solenergi t ex solpaneler på byggnader.

Bostäder – nya idéer

Det är positivt att FÖPen föreslår blandad bebyggelse med olika upplåtelseformer. Mycket väsentligt att det finns prisvärda bostäder för olika grupper i samhället. Vi anser att detta behöver förtydligas och utvecklas i FÖP Kode. Det behövs nya idéer för resurssnåla minibostäder som tar små markytor i anspråk, som erbjuder eget val av boendestandard och som ger låga boendekostnader.

I rapporten *Byggemenskaper som en del i bostadsförsörjningen* från Boverket finns tips om olika sätt att underlätta för byggemenskaper.

Ett aktuellt, inspirerande, intressant och framåtblickande projekt är Egnahemsfabriken på Tjörn, <https://tjorn.egnahemsfabriken.se/>

Ur både klimatsynpunkt och exteriör miljösynpunkt är det av stor vikt att arbeta med hållbara material. Trähus bör väljas. Det finns idag teknik att bygga trähus upp till 6 våningar.

För Naturskyddsföreningen i Kungälv

Stig Johannesson

Källor i urval

Boverket 2018 *Byggemenskaper som en del i bostadsförsörjningen* Rapport 2018:32

En ny livsmedelsberedskap, Dir. 2022:33. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/05/dir.-202233> Hämtad 2023-03-10

Jordbruksverkets rapport *Exploatering av Jordbruksmark 2016-2020* (Rapport 2021:08)

Jordbruksverket *Jordbruksmarkens värden* <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/jordbruksmarkens-varden> Hämtad 2023-03-07

[Jordbruksverket Rapport 2022:17 Ett rikt odlingslandskap– fördjupad utvärdering 2023](https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ra2217.html)
<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ra2217.html> Hämtad 2023--03-15

Klarar vi matförsörjningen vid krig och kris? 32 kommuner har anslutit sig till *Försörjningsbalans kommun*.
<https://hushallningssallskapet.se/tjanster/mat/forsorjningsbalanskommun/> Hämtad 2023-03-15

Länsstyrelsen Västra Götalands län *Regionala miljömål för Västra Götaland* Rapport: 2020:21

Odlingsstrategi Södertälje kommun 2018-2030. Samhällsbyggnadskontoret Södertälje kommun.
<https://www.sodertalje.se/bo-och-bygga/tomt-och-mark/odla/kunskapsbank/strategier-och-planer/>

Programförklaring Kungälv 2030 strategiska mål budgetdirektiv 2023 (slutversion 11 nov 22)

Utredning av jordbruksmark, Kungälv kommun 2020. 2022-12-20 Naturcentrum projekt nr 2347 på uppdrag av Kungälv kommun

Sveriges miljömål <https://sverigesmiljomal.se/stod-och-rad-i-miljoarbetet/ett-rikt-odlingslandskap---saker-kommuner-kan-gora/> Hämtad 2023-03-15

Samrådsunderlag

Fördjupad Översiktsplan för Kode, FÖP Kode. Samrådshandling 22-11-16. Kungälv kommun

Bilagor

AWER Geoteknik. 2022. *PM Geoteknik/Bergteknik: utredning för området FÖP Kode*. Dokumentnummer: 948-PM-01

Grönstrukturplan Kode Kungälv kommun 2022-06-03 White på uppdrag av Kungälv kommun

Landskapshistorisk analys vid Kode. Per Connelid, 2021-12-21. KULA AB på uppdrag av Kungälv kommun

Miljökonsekvensbeskrivning tillhörande FÖP Kode. 2022-05-19. Ekologigruppen på uppdrag av Kungälv kommun

Politisk vision för Kode. Visionsdokument 2022-05-12. Kungälv kommun

Programförklaring Kungälv 2030 strategiska mål budgetdirektiv 2023 (slutversion 11 nov 22)

Utredning av jordbruksmark, Kungälv kommun 2020. Konsultutredn. (Naturcentrum) 2022-12-20 på uppdrag av Kungälv kommun :